

blijft, en ook moet men alle ingewanden, bovenal de lever, de darmen, het hart, enz. wegwerpen. (*Récueil de Médecine Vétérinaire*, 1858, 5de Serie, Tome 5. Juin.)

17 November 1868

F. C. HEKMEIJER.

HET GEBRUIK VAN HET CHLOORKALIUM BIJ DE BEHANDELING DER EPILEPSIE is door Dr. SANDER, Adsisistent-Genesheer aan de Charité te Berlijn (*Centralblatt*, 28 November, n°. 52), op gelijke wijze als dat van he broomkalium nuttig en werkzaam bevonden. Wegens het niet veroorzaken der bekende acne-puisten en den veel geringeren prijs moet het volgens hem des te meer (daar het evenzoo in dezelfde giften en gedurende langen tijd moet toegediend worden) boven het broomkalium gesteld worden. Het werd door den waarnemer maanden lang in giften van 5—7.5 grammen daags, zonder eenige ongunstige bijwerking en met dezelfde resultaten als het broomkalium, aangewend. Daar het waarschijnlijk is, dat de werking van het bromuretum potassii alleen aan die van het kalium moet toegeschreven worden, zoo zoude, met het oog op de atomenverhouding in de chemische formule van het chloorkalium, van het laatstgenoemde zout zelfs geringere doses dan van het broomkalium noodig zijn.

Dr. J. HANLO.

BOEK AANKONDIGING.

Verslag aan den Koning van de bevindingen en handelingen van het Geneeskundig Staatstoezigt in het jaar 1867. 'sHage, 1868.

In de maand December 1868 verscheen het Verslag van het Geneeskundig Staatstoezigt gedurende 1867 in Nederland (zonder zijne Overzeesche bezittingen). Wij meenen iets meer te mogen doen dan eenvoudig uit dat Verslag deze of gene belangrijke tabel te laten overdrukken; de belangrijkste daarvan is zeker die, welke ons provincie'sgewijze de voornaamste ziekten doet kennen, die in 1867 tot de sterfte bijdroegen. Maar dergelijk eene tabel vereischt toelichting en geeft ruime aanleiding tot verder onderzoek ook naar de werking der hulpmiddelen, die men tot beteugeling van de onder onze oogen en onder de officiële oogen van het Geneeskundige Staatsorgaan voortdurende kwalen heeft kunnen aanwenden. Dat nader onderzoek is hier met zorg aangevangen en vaak con amore uitgewerkt. Als voorbeeld onder vele wijzen wij op de studie der pokken en der daartegen gerigte vaccinatie. Zij blijft een glanspunt voor het Medische vak, een hoofdpunt ook voor het geneeskundig Staatstoezigt en men moet al een heel erge quak of pessimist zijn om JENNER's ontdekking te miskennen. Buitengewoon is wel de aanwinst, die het Verslag op dit stuk te rapporteren heeft, nog niet, maar wijselijk heeft het niet verzuimd tevens de redenen aan te wijzen, waarom de met het oog op de vermindering der variolasterfte interessante vergelijking van de vaccinatiestaat over 1867 met die over 1866, wegens onvolledigheid van de laatste, achterwege bleef. Daarin ligt de belofte van beter voor een volgend jaar van alle, — en dat zijn ook de gewone Medici — die er bij betrokken zijn. Niettemin zouden wij willen vragen of, wat onvolledig zou zijn geworden voor het geheele Rijk, het ook voor elke provincie, en in deze weder voor de bovenal door pokken bezochte gemeenten geweest zou zijn.

Al viel het antwoord op die vraag ten deele ontkennend uit, dan toch zou het Ge-

neeskundig Staatstoezigt daarmee leeren, waar meer ijver, meer opwekking, meer licht noodig was; immers niet overal en altijd, bij geneeskundigen en bij leeken, bij staatsdienaars en bij private personen, zal het verstand wakker, de wil ernstig en de keuze bezonnen genoeg zijn geweest, om allerlei fysiek kwaad te onderscheiden, te bestrijden en meester te worden.

Wèl is het niet altijd even gemakkelijk het onderscheid van goed en kwaad, van geoorloofd of ongeoorloofd in ons hedendaagsch Geneeskundig Regt te vatten. Het officieel Verslag geeft, tusschen al de drooge deftigheid, die men er a priori aan toekent, soms kluchtige voorbeelden daarvan; om er een te noemen, mag men kunststanden inzetten, als men geen heekundige bevoegdheid heeft? Zeker, antwoordt de regtsgeleerde raadsman, dat is evenmin ongeoorloofd als het leveren van een bril, van eene pruik of zelfs het in de ooren steken van ringetjes bij kinderen. Wij Medici mogen over eene dergelijke Wet ons minder beklagen dan de Apothekers over het doorlopend conflict, dat uit de inconsequentie van onze Wetgevende Magt op het stuk van al of niet verboden verkoop van geheimmiddelen is voortgevloeid en dat naar onze meening even goed voor een uitvloeijsel van vrijzinnige handelsbegrippen kan gelden als voor een bewijs van eigenaardige bakerswijsheid bij de Hooge Vertegenwoordiging van Noord-Nederland. Wie als Medicus anthropoloog zijne waarnemingsorganen en ook zijn neus heeft leeren scherpen, zal zich niet verbazen als hij in de eerste en in de tweede kamer soms de kraamkamer nog door ruikt. Als protest daartegen, als blijk van meer ontwikkelden zin voor waarheid, van eerbied voor het simplex veri sigillum van den grooten Geneesheer van het oude Holland, moet de hulde aan BOERHAAVE door zijne nakomelingen heden ten dage worden toegejuicht.

Als men waarheid wil in onze geneeskundige middelen en weinig heil verwacht van geheimmiddelen, dan moet men waarheid en openbaarheid ook eischen bij de kwalificatie van de personen, die als werkelijk geneeskundigen van Staatswege worden erkend. Van dien kant bezien kan men het aanhangsel bij dit Verslag, hetgeen den gang en de uitkomsten van de Staats-examina in 1866 en 1867 refereert, hier niet misplaatst noemen, al wijst de benaming „aanhangsel” reeds aan, dat het eigenlijk niet bij het Geneeskundig Staatstoezigt behoort. Misschien alleen, voor zoo verre als dit te waken heeft, dat de Geneeskunst slechts door bevoegden worde uitgeoefend, dat geene gekochte titels of diplomata gelijk worden gesteld met die op grond van degelijk gebleken bekwaamheid worden verleend. Kan en doet het Geneeskundig Staatstoezigt dit steeds? Kan het dit niet, dan behoeft men het verwijt van verzuim niet vol te houden en zelfs geene verontschuldiging te zoeken in de overtuiging, dat het voor hooger belangen te strijden heeft dan voor het regtmatig dragen en tegen het onregtmatig zich toeëigenen van *wetenschappelijke* titels. Te minder zal het zich daarom te bekommeren hebben, als het soms een taliter qualiter gekregen doctorstitel geldt; immers de (vreemde) Akademiën, die ze verleenden, mogen zorgen voor hunne creatie; onze nieuwe Wet kent alleen artsen en zou hoogstens kunnen ageren tegen het Ministerie van Finantiën, dat zich van dezelfde benaming bedient op het patent, doch alligt den historischen grond van de prioriteit kon inroepen; zoo zou een advocaat misschien kunnen adviseren.

Die historische regten komen telkens, zonder dat wij het verwachten, ter verdediging op van hetgeen men anders gaarne over boord zou werpen. Zoo verveelt bijv. alligt de lange lijst van al de namen en personen, die in 1867 het Geneeskundig Staatsbestuur hielpen uitmaken en die noch voor 1868, noch voor 1869 verder eenige waarde meer hebben zal in het oog van den gewonen lezer, die op andere wijze daaromtrent reeds vroeger, door de *Staats-Courant* bijv., officieel is ingelicht.

De administratieve gang van het Verslag dunkt ons reeds nu, meer dan wenschelijk is, den waren hoofdinhoud — dat is die ons de volksgezondheid of liever haar tekort, hare defecten en de gevaren, die haar bedreigen, doet kennen — op den achtergrond te dringen. Een goed register van de behandelde zaken zou dat veel verhelpen.

Wij willen ten slotte in een paar woorden de voornaamste epidemiën, die de sterfte van 1867 vergrootten, uit de meer gedetailleerde beschrijving in het Verslag trachten zaam te vatten.

Van de sterfgevallen aan pokken komen er vier vijfde in de provinciën Noord- en Zuid-Holland; het is juist de laatstgenoemde provincie, die in de verhouding der vaccinatiën op de bevolking het laagst staat, en blijkens de recapitulatie van de vaccinatiën naar den leeftijd beneden en boven de twee jaar is men in Zuid-Holland daarmede trager dan in het geheele Rijk dooreen genomen; immers terwijl er in het Rijk beneden de 2 jaar bijna evenveel vaccinatiën verrigt werden als van 2—10 jaar, werd er in Zuid-Holland niet veel meer dan 1 beneden de 2 jaren tegen 2 van 2—10 jaren gevaccineerd.

De scarlatinasterfte in 1867 komt grootendeels op Noord-Holland (430) en wel op Amsterdam (410) en verder op Drenthe (40) neêr, terwijl de overige sterfgevallen daaraan over de overige provinciën bij elkander nog geen 100 bedroegen.

De morbilli waren in dit jaar betrekkelijk veelvuldig in de provincie en in de stad Utrecht; de ingezetenen waren in den regel zeer zorgeloos en zonden hunne kinderen ter school, ook wanneer de mazelen in hunne huisgezinnen heerschten, terwijl die het vorige jaar er geheel verschoond van bleven (slechts 2 sterfgevallen); het omgekeerde geldt voor Drenthe, waar er in 1866 een betrekkelijk groot getal (46) en nu geen één aan stierf.

Typhus leverde overal een meer of minder groot contingent aan de sterfte in het algemeen; van 2 pCt. der gestorvenen in Drenthe klimt de verhouding tot bijna 7 pCt. in Friesland; in deze provincie, gelijk ook in Noord-Holland en Zuid-Holland, werd er meer dan één op de 1000 inwoners het slagtoffer der ziekte. De arbeidende klasse, die slecht gehuisvest, slecht gevoed, met slecht drinkwater uit de vaart zich behielp was vooral kennelijk te Dragten het meest de prooi der ziekte (de bewoners der Zuiderdwaarsvaart, wier huizen meest alle van regenbakken voorzien zijn, bleven nagenoeg geheel verschoond, terwijl in de laatste 20 jaren zich driemaal eene typhus-epidemie aan de Noorderdwaarsvaart vertoonde); de arbeidende klasse te Krommenie vereenigde insgelijks in zich de meeste voorwaarden tot uitbreiding der ziekte; voor de epidemiën te Katwijk en te Vlaardingen wordt wel aan onreinheid, maar niet bijzonder aan het drinkwater de schuld gegeven der erge besmetting.

Niet minder dan in het vorige jaar was in 1867 de angina diphtherina in gelijke mate als scarlatina eene bron van sterftevermeerdering; een betrekkelijk groot aandeel, bijna 1½ pCt. van de totaalsterfte, leverde zij in Zeeland, Utrecht en Gelderland; in deze provincie stierven daaraan nog meer dan 100 personen en aan ruim 100 kostte die ziekte ook in Noord-Holland het leven. Bijzonder leerrijk was de ervaring van dit jaar omtrent de ziekte niet; zij bevestigde slechts wat men er vroeger van wist of bekennen moest niet te weten; hetzelfde kan men zeggen van de minder nieuwe, maar nog altijd even vreesselijke cholera, die in 1867, als een staartje van de epidemie van 1866 met haar 20,000 dooden, nu nog aan 1600 den dood berokkende.

Wij zouden nog menige bijzonderheid omtrent andere epidemische ziekten en vooral omtrent het lokaal onderzoek, waartoe het hooge sterftecijfer op sommige plaatsen aanleiding gaf, kunnen aanstippen. Doch genoeg reeds om te doen beseffen, dat die inhoud rijk genoeg is om, na aftrek van alle min of meer onnoodige aanhangsels

toch de kennisname van ieder Geneeskundige ten zeerste te verdienen. De prijs van het cir ca 500 pagina's tellende boekdeel is zeker zoo laag gehouden, dat die geen beletsel kan heeten voor de algemeene verspreiding; daaraan bevorderlijk te zijn is het doel dezer regels.

Z.

B E R I G T E N.

BUITENLAND.

LONDEN. — In de weken, eindigende 28 November, 5 en 12 December, werden alhier 2152, 2171 en 2183 geboorten en 1561, 1672 en 1486 sterfgevallen, waaronder 3, 8 en 0 aan variolae, 39, 31 en 34 aan morbilli, 99, 107 en 108 aan scarlatina, 13, 9 en 5 aan diphtheritis, 30, 46 en 45 aan tussis quinta, 59, 58 en 62 aan typhus en 12, 11 en 7 aan diarrhoea, aangegeven.

— De *Medical Times* van 5 December bespreekt op eene spottende wijze het op de St. Petersburgsche Conferentie gevallen besluit, dat voortaan geene exploderende kogels van minder dan 400 grammen gewigt in den oorlog zullen gebruikt worden, terwijl het toch aan het talent van deze of gene oorlogvoerende partij vrij blijft om naar andere, evenzoo vernielende verdedigingsmiddelen, uit te zien.

— Hetzelfde blad van 12 December vestigt wederom de aandacht op de groote en aanhoudende sterfte, die de scarlatina te Londen veroorzaakt. Tot op het einde van September werden er daaraan 1458 en gedurende de 10 weken van September tot 5 December alleen 1105 sterfgevallen opgeteekend.

— In gevolge de bepalingen der "Thames navigation act", waarbij aan de steden Oxford, Eton, Windsor en Abingdon de uitlating der "sewage" in de rivier verboden werd, is van den Luitenant-Kolonel EWART een belangrijk stuk over de beste wijze van drainage der grootere steden verschenen en door de Regering bekend gemaakt. In deze Verhandeling is het zoogenaamde "separate system", waarin het regenwater en straatvuil, even als de faecale stoffen, op eene afzonderlijke wijze verzameld worden, aanbevolen.

NEW-YORK. — Het October-nummer van het *Quarterly American Journal of the Medical Sciences* bevat een kort bericht van Dr. HOLDEN, over de betrekking tuschen het carcinoma en de tuberculosis, zoo als hij een en ander uit zijne 23jarige ervaring als Expert eener groote Levensverzekerings-Maatschappij had opgeteekend. Op 7030 personen boven den 40- en voor de helft nog boven den 45jarigen leeftijd was er in 1032 gevallen bij de naaste betrekkingen (ouders, broeders of zusters) en daarvan nog bij 247 bij 2 of meer betrekkingen tuberculosis aanwezig, terwijl er op die 1032 slechts 11malen en op de 7030 in het geheel, slechts 99 gevallen van carcinoma werden opgeteekend. Op 55 sterfgevallen, in 821 van phthisis verdachte familiën voorgekomen, waren er 33 door tuberculosis en slechts één door carcinoma veroorzaakt.

PARIJS. — In eene der jongste zittingen der Académie de Médecine heeft Dr. MOUTARD-MARTIN, Geneesheer aan het hospitaal Beaujon, wederom op zijne reeds vroeger op het voetspoor van anderen gevolgte behandelingsmethode der longtering met het acidum arsenicosum, de aandacht gevestigd en haar in ieder opzigt aangeprezen. Volgens zijne aanbeveling wordt het middel in pillen, te beginnen met 5—7 milligrammen tot 1 centigram dagelijks, toegediend, terwijl de behandeling met deze dosis gedurende maanden lang wordt voortgezet.

— In eene der jongste zittingen der Académie is het gebruik van het bromuretum